

Over **gerechtigheid** gaat het deze zondagen in de Lier. Iemand reageerde: je gaat over rechtvaardigheid spreken? Is dat hetzelfde? En uit een boekje dat ik pas las: geen genade voor recht, maar recht voor genade. Zelfs geen genade na recht, zegt onze publieke opinie soms. En nog een andere stem: goede werken zetten geen zoden aan de dijk, onze samenleving moet rechtvaardiger worden dankzij rechtvaardiger structuren.

Op deze tweede zondag over gerechtigheid lezen we.... Jesaja 61: *“De Geest van de Heer God rust op mij, want Hij heeft mij gezalfd om goede boodschap te brengen aan verdrukten, te verbinden gebrokenen van hart”*.

Het is een centrale tekst, **een tekst in het midden**, met vertakkingen in alle richtingen van de Bijbel. Ik noem er enkele:

- Het allereerste portret van de Lijdende Dienaar, enkele hoofdstukken vroeger (42), opent ermee.
- Als Jezus z'n publiek optreden begint, grijpt hij naar die tekst om zichzelf te typeren.
- Als de leerlingen van de gevangene Johannes de Doper komen vragen of Jezus wel de Messias is, is het weer die tekst die ze als antwoord krijgen.

En vanuit die verschillende kernplaatsen lopen er lijnen en lijntjes naar weer andere Bijbelteksten. Er ontstaat een spinnenweb van teksten en verbanden, een web waar in het centrum Jezus hangt. Jesaja 61,1 vv is een héél grote tekst, laten we hem maar vaak herlezen.

Er zitten ook **weerhaken** aan onze lezing en weerhaken in Bijbellezingen moet je best noemen, benoemen.

“De rouwenden, de treurende van Sion” – wie begrijpt nog dit woord Sion? Zionisme komt er van.

Moeten we in elke preek, in elke toespraak uitleggen wat Sion eigenlijk betekent? Ik ga er nu niet op in. In mei gaan we in Yot met Frans van der Sar, dominee van de protestantse gemeente in Brugge, drie avonden daar rond werken. Wat moeten wij nog met Sion in onze teksten en liederen? Gebruikt Oosterhuis nog Sion in zijn liedboek? (Nog tijdens de viering signaleerde Jessika: ja, in het lied “In 't laatste van de dagen...”)

“Een dag van wreke voor onze God”. Nog een veel hardere noot om te kraken. Het genadejaar is een dag van wraak? Iets kan ik me daar wel bij voorstellen. Dag van wraak op de huisjesmelkers, op de foefelaars met de spaarcenten van kleine mensen, op de uitbuiters van vrouwen, op de aannemers die onderbetaalde mensen zwart doet werken. Is dat de wraak die hier bedoeld wordt? Mag ik die wraak voelen en voeden? Ik weet het niet. Ik laat het hier in het midden.

Ik laat die en andere weerhaken staan, de liturgie doet dat in de regel ook – denk maar aan de psalmen die zo vaak de vijanden verwensen. Maar ik gooi ze niet weg. Soms komt het moment waarop ze gaan oplichten.

Onze lezing lezen we als een oproep: gebroken harten verbinden, gevangenen vrijlating melden, rouwenden troosten. Die lezing in de mond van Jezus roept bij gelovigen meestal zijn mirakels op: blinden doen zien, doven doen horen. En wij maar proberen, we moeten proberen, we moeten proberen om daarvan een zwakke kopie te maken in onze goede werken. Is dat in de eerste plaats de gerechtigheid?

Als onze lezing één ding duidelijk maakt, dan wel dat gerechtigheid en barmhartigheid hetzelfde zijn. In God vallen ze samen. God IS gerechtigheid en barmhartigheid. Wij zijn het die ze uiteenrafelen, die ze moeten uiteen halen en soms uiteen houden, maar in het begin, in beginsel, en tenslotte, uiteindelijk, in het visioen dat ons staande houdt, dus van begin tot einde is gerechtigheid ook barmhartigheid en omgekeerd.

Dat mysterie zindert op vele plaatsen in onze lezing.

Een voorbeeld. *“Een kleed van roem in plaats van een kwijnend gemoed”* (in vers 3), de Naardense Bijbel zegt het mooier: *“Een mantel van lofzang in plaats van een kwijnende geest”*. Zingt de liturgie niet dagelijks: “om heil en genezing te vinden zullen we u danken altijd en overal”? Danken waarvoor? Omdat God IS, om zijn gerechtigheid die barmhartigheid is. We mogen ons bevinden binnen in dat mysterie.

Die onverstaanbare uitdrukking van Paulus: “Jezus Christus is onze gerechtigheid”. Vroeger, voor mij héél vroeger, werd dit uitgelegd als volgt: we lagen onder de zonde en Jezus' kruisdood heeft ons verlost; het leek wel of God door de kruisdood van Jezus de kosmische genadeschakelaar weer had opgezet; oef, er is weer stroom.

Mettertijd ga je piekeren. Wat kan dat toch betekenen? Je gooit die rekenkunde of fysica van de genade weg. En de navolging komt ervoor in de plaats. Jezus is ons voorbeeld, ons model. We moeten hem navolgen. Jezus wijst ons de weg van de gerechtigheid.

Bij de voorbereiding van deze toespraak ging ik beseffen: God, in wie barmhartigheid en gerechtigheid hetzelfde zijn, laat zich, laat dit zien in Jezus. Het mysterie van de gerechtige barmhartigheid en barmhartige gerechtigheid is mens geworden. Daarom hangt hij in het centrum van het spinnenweb van de mensengeschiedenis. (Hoe zegt René Girard het weer: hij maakt duidelijk wat van alle tijden verborgen was...)

Ook wij hangen in dat web. Luister. Ik herlees de tekst van Jesaja:

De geest van God rust op mij, sinds m'n doopsel, bevestigd in het vormsel, is het zo: de Geest des Heren rust op mij. Gezalfd werd ik in doopsel en vormsel om goede boodschap te zijn.

Chouraqi, de Franse jood die rechtstreeks uit het Hebreeuws vertaalt, zegt het zo: *“De Geest van de Heer is over mij 'parce qu'il m'a messié'.* Chouraqi vertaalt “zalven” - voortgaande op de Hebreeuwse wortel van het woord Messias, Christus, gezalfde – met het onbestaande Franse werkwoord “messier”, messias maken. 'Dieu m'a messié'. In het doopsel, in het vormsel komt zijn geest over mij en maakt me tot Messias.

Dat is een **indicatief**, geen imperatief, geen moraal. Door doop en vormsel deel ik in de indicatief die Jezus **is**, deel ik in de grote zware indicatief die God zelf is. Als ik zeg 'Christus is onze gerechtigheid', dan spreek ik geen aanmaning, geen imperatief, geen moreel voorschrift uit – dan spreek ik **vertrouwen** uit, vertrouwen in het Godsmysterie die gerechtigheid-barmhartigheid is. Gezalfd door z'n Geest als ik ben, word ik gedragen door een bevestiging. *“God scheidt gerechtigheid”* zegt de psalm (103,6), ook in mij.

Mag ik het nog anders zeggen met een citaat uit een boekje dat ik onlangs las: *“Het is een vertrouwen dat aan elk op de proef stellen vooraf gaat.... Het is een onvoorwaardelijke instemming met het goede, ... een gerechtigheid zonder onnozelheid”*.

Deze zin is geïnspireerd door de afscheidsles van de Leuvense professor Mariette Hellemans, hoogleraar in de fundamentele pedagogiek, een hoogleraar die, naar ik begreep van een oud-collega van haar, afscheid genomen had van het katholieke dogma.

Als er één dogma is waaraan ik zou vasthouden, is het dit: de indicatief van Gods gerechtigheid. Maar het woord dogma is bijna een affront voor dit aan alles voorafgaande en alles dragende vertrouwen in Gods gerechtigheid, in Gods betrouwbaarheid, in zijn bevestiging dat alle uiteindelijk goed is.

Zonder onnozelheid. Want we gaan niet op de markt staan zingen “Jezus redt, Jezus redt”. We gaan gevangenen bezoeken, we gaan op stap met gebrokenen van hart, we doen mee met Broederlijk Delen om ook ver en met deskundigheid aan bevrijding te werken. Zonder onnozelheid.

En ten laatste en ten diepste. Evenmin denkend dat iedereen dan toch wel hetzelfde denkt en wil, dat alle mensen die het goed bedoelen hetzelfde denken over gerechtigheid. Want dat geloof in Gods gerechtigheid, het geloof dat God IS, dat Hij gerechtigheid IS, mondt uit in het middelpunt van het spinnenweb waar op Goede Vrijdag onze gerechtigheid opgehangen is.